

Anne ve Çocuk

Prof. Dr. Kerim YAVUZ*

Giriş:

Bu alt başlıkta görülen tersliğin bizi rahatsız ettiğini biliyoruz. Ancak ana olma hususunda annenin çocuğunu sevmesinin gerekli olduğuna da inanıyoruz. Aslında gerçek olan da budur. Ancak bazı annelerde çocuğun ihtiyacı olan sevgi eksiktir ya da yok olmuştur. Çocuk sevgisinin bir içgüdü olduğunu iddia edenler vardır. Fakat aslında bu durum böyle değildir. Esasen insanın bu anlamda gerçekten içgüdüleri mevcut değildir. Zira çocuklarına karşı sevgisi olmadığını gösteren pek çok örnekler vardır. Biz burada böyle annelerle sohbet etmek istiyoruz. Üzerinde duracağımız sorularımız şunlar olacaktır:

- Çocuğa karşı sevgisizlik kendini nasıl göstermektedir?
- Sevgisizliğin arkasında hangi sebepler yatmaktadır?
- Çocuk üzerinde sevgisizliğin hangi tesirleri olmaktadır?
- Annenin çocuğuna sevgisi nasıl olmalıdır?

a) Sevgisizliğin ortaya çıkışı

Hiç şüphesiz çocuğunu seven anne isteyerek bir çok fedakârlıklara katlanır. Herşeyden önce o çocuğunu sevgiyle bağrına basar; anne oluşundan dolayı mutluluk duyar. Her adım atışında bedenî ve ruhî

olgunluğunu gönülden gelen bir arzu ile gösterir. Bu durum çocuğuna karşı içinde sevgisi olmayan anada ise başka türlüdür. Öyle ise sevgisizliğin arkasında ne yatmaktadır? Böyle bir annenin çocuğunun reddedişini çok genel ölçülerle ifade edebileceğimizi sanıyorum.

-Bir kere çocuğunu reddeden bir anne ona sert ve zalimce davranmaktadır:

Zaman zaman gazetelerden öğrendiğimiz örneklerle bakılınca, bir anne yeni doğan çocuğunu terk ediyor ve bir daha onunla hiç ilgilenmiyor. Bazen sefalet gelip çatıyor. Biz yine çocuklara yapılan çok kötü muameleleri okuyoruz. Bunlar arasında çeşitli dayak aletleriyle döğmeler, yemeğini kesme, karanlık kilerde hapsetme, ipe bağlama (v.s.) vardır. Hatta bir annenin çocuğunun ellerini kaynar suya sokmak suretiyle cezalandırması olayı üzerinden henüz çok geçmemiştir. Bu hareketiyle anne, çocuğun evdeki hoşlandığı şeyleri habersiz yeme alışkanlığından vazgeçirmek istiyordu. Sekiz yaşındaki bir kız çocuğu işlediği çok küçük bir suçtan (ya da hatasından) dolayı annesi tarafından bir saat süre ile batıcı dişlilerden oluşan bir tahta (Holzscheit) üzerine diz çökmeye zorlanmıştır. Bu ve buna benzer cezalandırma örnekleri istendiği ölçüde çoğaltılabilir. Ebeveynler (çocukları) çok kötü bedenî işlemlerle ceza-

landırırken gözle görülebilen zararların ortaya çıkması kesindir. Buna karşılık çocuğun uğradığı ruhsal zararları telafi edecek kanun maddeleri ise bulunmamaktadır. Fakat burada onun tahrip edici sonuçları çok daha korkunç olabilir. Parmağını emen küçük çocuk parmaklan kesilmekle tehdit edilmektedir. Ancak burada kolayca yaralanan çocuk ruhunda hangi korkuların yerleştiği düşünülmemektedir. Altı yaşındaki bir kız çocuğunu yalan söylemekten vazgeçirmek için annesi diş doktoruna gittiğinde dişçi makası ile kötü dilini keseceğini söyleyerek tehdit etmektedir. Fakat bu korkutucu tehditler yanında sürekli azarlamaları, küfretmeleri, kısaca hep kırıcı davranışları ve böylece tamamen sevgiden yoksun ve soğuk bir atmosfer estirmelerinin çocuk üzerinde çok olumsuz tesirleri olmaktadır.

-Çocuğunu ruhen reddeden anne kendisini ona adamaz. Aslında çocuk ona bir yüküdür:

Beş yaşındaki kız çocuğu (Hildegard) büyük annesinin yanına konur. Anne ve babası çalışmaya giderler. Akşam eve gelince her ikisi de rahatlarının bozulmasını istemezler. Hafta sonunda Cumartesi ve Pazar günleri araba ile sık sık çeşitli yerlere gezmeye giderler. Üstelik bu durumda çocuğu yanlarına alsalar rahatsız olacaklarını düşünürler. Onun için bu süre zarfında da çocuk yine başkalarının yanına bırakılır.

Başka bir evli çift sekiz yaşındaki oğullarını (Max) yatılı bir okula verirler. Ona dört haftada bir kere anasını ve babasını ziyaret etme hakkı verilir. Buna rağmen çocuğun eve geldiği hafta sonunda onun için çok az zaman kalır. Zira anası-babası yine o hafta sonunda yerine göre eş dost ziyaretlerine giderler ya da başkaları ziyaretlerine gelirler. Böyle durumlarda çocuk, ana babasının ilgisini göreceği yerde, yine o yalnızlığa itilerek boş olan kendi oyuncak odasında elektrikli treni ile meşgul olmak zorunda kalır.

Başka bir ailede anne, ikinci kocasının tesiriyle birinci evliliğinden olan çocuğu ile daha az ilgilenir. Hafta sonunda anne baba araba ile tanıdıklarına giderler. Buna karşılık on yaşındaki kız (Traudl) kendi yemeğini kendi ısıtmak zorunda kalır. Bu çocuk sık sık kendi başına terkedilir. Pazartesi sabahı ise Pazar günü giydiği elbiseleriyle saç başı taranmamış ve bakımsız olarak okula gider.

-Çocuğunu ruhen reddeden bir anne onu her fırsatta başkalarına vermekle tehdit eder:

Hiç şüphesiz çocuğun anne himayesine ve onun kol kanat germesine ihtiyacı vardır. Çocuk evinde kendini emniyette hisseder. Fakat onun şu veya bu davranışından dolayı sık sık ya da zaman zaman da olsa anası çocuğunu olur olmaz yere "**Eğer sen bir daha**" diye başlayan azarlama ve tehditlerini sürdürerek "seni evden kovarım, seni amcana gönderirim; seni çocuk bakım yurduna gönderirim; seni yurda gönderirim v.s." demesi, onun üzerinde hiç de iyi tesir bırakmaz. Çocuğun küçüklüğünde, günün birinde korkunç bir adamın kendini kaçırmaması için sürekli hep dışarda beklediğinin söylenmesi, yine olumsuz bir davranıştır. Aslında bu tehditler anne tarafından ekseriya ciddi manada söylenmiş değildir. Fakat bu, çok hassas yapıları bir çocuk için çok çeşitli manalar ifade edebilir ve onun devamlı korku içinde yaşamasına sebep olabilir. Böyle olunca da bu korkular onun uykularını kaçırabilir ve rüyalarına girebilir. Bu halin devam etmesi çocuğun huzurunu yitirmesine sebep olabilir.

Bugün biz biliyoruz ki korku bir insanı kötü olandan kurtarmaz, aksine onu kötü olana yöneltir (onunla birlikte olmasına sebep olur).

-Çocuğunu kalben reddeden anne onun hakkında nadiren iyi şey söyler:

Bir annenin bir eğitim danışmanı aradığı ve çocuğu hakkında bana çok kötü şeyler anlattığı sık sık karşılaşılan bir olaydır. Öyle ki ben neredeyse o zaman çocuğun şeytan tarafından çarpılmış kötü ruhlu birisi olduğunu sanacak hale gelirim. Ancak hemen arkasından çocukla tanışıp onunla birlikte konuşup oynadıktan sonra çocuğun gerçekten iyi karakter özelliklerine sahip birisi olduğunu gördüm. Yoksa annesi bunları henüz hiç görmedi mi? Ya da belki de o bu özelliklerin hiç birisinin faikine mi varmak istemedi? Acaba çocuk sadece benim yanımda mı çok uslu duruyor da evlerinde tamamen başka birisi mi oluyor? Çocuk bana bir kaç kere gelip gittikten sonra, annesinin yeniden bana gelmesini söyledim. Annesi bana çocuğunda son zamanlarda gerçekten değişmeler olduğunu bildirdi ve dedi ki; "Sayın Doktor, inanın o bunu uzun zaman tutmayacaktır. Dün ben oğluma ondaki bu iyileşmenin ne kadar devam edeceğini

merak ettiğimi söyledim." Annesi ile yaptığım konuşmalardan sonra zamanla edindiğim intihaya göre, o çocuğuna kesinlikle inanmak istememektedir. Hatta o çocuğun kendisini düzeltmesini bile hiç arzu etmemektedir, işte bunu anlamak hakikaten çok zor! Anne çocuğunu sevmemektedir. Öyle ki çocuk kendisini gerçekten düzeltse bile o zaman anne onu reddetmek için artık bir reddediş sebebi bulamayacaktır.

Sözünü ettiğim bu kadının üç yaş büyük bir oğlu daha vardır. Ona ise anne taparcasına bağlıdır ve sürekli ondan övgü ile söz etmektedir. Ben küçük oğlan hakkında bazı bilgiler almak istediğimde o söze önce her zaman büyük oğlandan başlar: "Biliyor musunuz, doktor, ben gerçek sevgiyi Fritz ile buluyorum. O, çocuk yuvasına gittiğinde çocuk bakıcısı bana, onun uslu ve terbiyeli bir oğlan olduğunu söyledi. Bunun üzerine annesine; "Fakat ben küçük oğlanın çocuk yuvasına gittiğinde, durumunun nasıl olduğunu bilmek istiyorum" dedim. O da "Evet o, büyük oğlumdan tamamen farklıydı...." dedi. "Şimdi anlıyorum ki annesinin yanında küçük Hubert'in işi öyle kolay olmayacaktır."

Eğer bir anne kendi çocuğunu ya da komşunun çocuğunu yani başka bir çocuğu, problemlili çocuğuna daima örnek olarak gösterirse, böyle bir çocuğun kendisini düzeltmesi zordur. Açıkça hissediliyor ki anne bu çocuğun dışında başka çocukları daha çok tercih etmektedir. Hatta onun yerine başka bir çocuğu memnuniyetle isteyebilecek durumdadır. Bu hali fark eden çocuk, kendini düzeltme cesaretini yitirmekte ve hatalarından uzaklaşmada kendinde yeterli gücü ve sevinme arzusunu bulamamaktadır. Üstelik o bir şeyi yapmaya kalkışsa veya bir şeyi ortaya koymaya girişse, her defasında annesinin kendisiyle hiç ilgilenmediğini fark etmektedir.

-Çocuğunu sevmeyen bir anne onu ruhen reddedişini dışarıya karşı perdeler. Hatta annenin ona karşı gösterdiği sevgisizlik ekseriya hiç fark edilmeden devam edebilir:

Çocuğunu sevmeyen bir anne açıktan açığa "Keşke bu çocuğum olmasaydı" sözünü nadiren söyler. Ancak ben çocuğunun kendisine yük olduğunu, doğmasaydı veya ölü olarak doğsaydı, çok daha iyi olacağını çekinmeden söyleyen bir annenin bulunabileceğini belirten bir kaç hadisenin olduğunu hatırlıyorum.

Şu halde bugün istenmeyen çocukların büyük bir rakam oluşturdukları bir gerçektir. Fakat doğumdan kısa bir süre sonra ekseri annelerde sorumluluk duygusunun uyanışı ile çocuğunu sevmeye başlıyor, "Aslında biz Franz'ımızı istemiyorduk. Fakat o dünyaya gelince, kısa sürede çok sevindik ve onun yuvamızın bir parçası oluşundan dolayı şimdi çok mutluyuz."

Bununla birlikte bazı anneler istenmeyen çocuklarına karşı içlerinde kabullenmeme duygusunu muhafaza etmektedirler. Fakat onlar bunu dışarıya hissettirmemeye özen göstermektedirler. Bu şuur içinde böyle bir anne annelik görevine vicdanen sahip çıkar; çocuğuna hatasız bir şekilde bakar: besler, büyütür; giydirir, kuşandırır. Böyle olunca dışardan kimse bu çocuğun gönülden anne bağrına basılmanın eksikliğini görmez. Öte yandan bazen öyle anneler vardır ki onlar kalben reddedişlerini suç ve günah olarak içlerinde gizlice saklarlar. Onlar bunlara karşı içlerinde mücadele ederler. Böyle hallerde çoğu zaman çocuk onların yanında sadece beslenip büyütülmez, aynı zamanda şımartılır ve yaramaz hale getirilir. Bu şekildeki bir davranış biçimiyle bu tür annelerin bazıları ruhen huzur bulurlar. Fakat eğitimin bu çeşidi çocuk için zararlıdır. Eğer annenin gizliden gizliye çocuğunu reddedişini kimse sezemezse, günün birinde o çocuktan öcünü alacaktır. Halbuki bir çocuk annesi ile derin bir temas kurma ihtiyacındadır. O daima annesinin sevgisini kazanmaya çalışır. Bunun için çocuk annesinde sürekli bilinç dışında ve gizli bir şekilde doğrudan doğruya bir bağlılık ve ilişki arar ve ona sahip olmak ister.

Sevgisizliğin Sebepleri

Ben yılların akışı içinde ruhen yeterince beslenmemiş ve böylece bedenî ve ruhî zararlara uğramış çok çocuk ile tanıştım. Çok çeşitli hadiseler ve silesiyle annelerle uzun uzadıya sohbet etme imkânları buldum. Bu esnada en çok hayretle karşılanan husus bizzat annelerin çocuklarına karşı sevgisizliklerinden habersiz olmalarıdır. Onların bunu farketmelerini temin etmek ve dolayısıyla onları ruhen değiştirip düzeltmek üzere bir çözüm yolunun açılması, çoğu zaman onlarla bir çok konuşmaların sürdürülmesi gerekiyordu. Sadece çok az durumlarda böy-

le anneler bu tür davranışları için ikna edici, ancak bir sebep söyleyebilmektedir. Bununla birlikte bunların sebeplerinin şuur dışında aranabileceğine dair bir çok işaretler vardır.

-Çocuklarını sevmeyen annelerin bizzat kendileri, ekseriya kendi annelerinden vaktiyle sevgi görmeyen çocuklar olmalarıdır:

Esasen mevcut kabiliyetin gösterilmesi ve sevginin başkasına verilebilmesi için öncelikle insanın bizzat çocukluğunda kendisinin sevgi ile yeterince beslenmesi ve sevgiyle iyice serpilebilmesine bağlı olduğunu tahmin edebiliriz. Ancak bunun mutlak bir kural olmadığı da bir gerçektir. Çünkü zaman zaman öyle annelere rastlıyoruz ki, onlar çocukluk döneminin kötü kaderinin üzerine kendi acı tecrübelerini gözönünde bulundurarak, harika bir biçimde çıkmak suretiyle günün birinde kendi çocukları olduğunda, onları kendi acı tecrübelerinden uzak tutmak üzere kendilerini sürekli ikaz edip durmaktadırlar.

-Sevgisiz anneler çoğu zaman özellikle olgunlaşmamış kadınlardır:

Bunlar görünüşte çok kibar ve temiz olup çocuksu ve şikayetsiz bir tavır takınırlar. Psikolojide böyle kadınlar, çocuk ruhlu kadınlar (die infantilen Frauen) olarak nitelendirilir. Günümüzde bunlar erkeklerin genelde kolayca hitap ettikleri bir tiptir. Fakat her ciddi erkek kısa süre içinde bu tipteki yüzeysellik, gayri ciddilik, dış görünüş ve çocuksu bir biçimde kendine değer verişini keşfeder. Burada bu tür kızların çoğu zaman çok erkenden evlendiklerini belirtmek lâzımdır. Başlangıçta dünyaya gelen çocuğa, oyuncak çocuk gibi muamele edilir. Nitekim o güzel çocuk arabalarına konarak dışarıya gezmeye götürülür. Bu sırada çocuk bir prens veya prenses gibi giydirilir. Fakat o üç-dört yaşına gelip ilk çocukluğun güçsüz ve çaresizlik içinden çıkarak biraz daha tek başına (müstakil) hareket edebilecek duruma geldiğinde, ailede yük olarak rahatsızlık veren birisi olduğu hissi uyandırmaya başlar. Bundan sonra bizzat önemsiz, basit vesilelerle sert cezaların birbirini izlediği görülür. Zira bu tür anneler olgun olmadıkları için, tamamen keyfi hareket ederek herşeyi bu keyfi hallerine göre belirlerler. Çocuğun artık bunlardan daha çok çekip göreceği vardır.

-Çocuklarına karşı sevgisiz anneler ekseriya mutsuz evlilik yapan kadınlardır:

Mesut olmamış, yani mutsuz bir evlilikte, görünüşte birbirine zıt iki tutumun sergilendiği bir anne tipi ile karşılaşırız. Birisinde biz kocasına olan sevgisi tatmin edilmediği için çocuğunda bunu bulmaya çalışan bir kadını görüyoruz. Ancak burada şimdi bundan söz etmek istemiyoruz.

Öte yandan öyle anneler vardır ki onlar kocalarına karşı besledikleri kinlerini çocuklarına kaydırmak suretiyle onlara taşırlar. Bu durumdaki eşlerin birlikte yürüttükleri evlilik çoğu zaman zorlama sonucu veya akli hesaplara dayanan bir evliliktir. Başlangıçta kadın doğan çocuğu vasıtasıyla kocasını kendine daha çok bağlayabileceğini ümit eder. Ancak bu hesaplamanın yanlışlığı çok geçmeden kendini ortaya çıkarır. Sonra çocuğun bazı bedeni ve karakter özellikler bakımından babasına benzediği görülürse, bu da annenin çocuğunu ruhen reddedişini besleyen yan etkenler olabilir. Ancak yukarıda da işaret ettiğim gibi anne bu tür etkilerin çoğu zaman hiç faikında olmayabilir. Eğer böyle bir anne kendi çocuğu ile doğru ve samimi bir ilişki içinde bulunması gerekiyorsa, o zaman biz annenin bu yanlış tutumlarını belirlemek ve onları düzeltmek zorundayız. Burada ben bir olayı hatırlıyorum. On yaşındaki bir oğlan, bazı dış görünüş özellikleriyle adamın çalışmayı sevmeyen oğlan kardeşine benzemektedir. Çocuğun günün birinde bu adam gibi olabileceği korkusu, uzun zamandan beri kocasından ayrı yaşayan anneyi çok sert eğitim tedbirleri almaya sevk eder. Fakat bunlarla doğrudan doğruya çocuğunun yanlış bir gelişme içinde ilerlediği, ancak onunla yapılan ayrıntılı danışma görüşmelerinden sonra ortaya çıkabilmiştir.

-Sevgiden yoksun annelerin kendilerine karşı kinleri vardır:

Annenin çocuğunu ruhen reddediş sebepleri çok yönlüdür. Biz burada özellikle göze batan bazı örnekleri gösterebiliriz. Biraz önce yukarıda anılan olaylar yanında, annenin çocuğunu kalben reddedişinde sık sık başka olaylar da görülmektedir. Bundan dolayı biz sürekli kendimize şu soruyu sorarız: Bu kadın kendi içinde neye karşı kin duymakta ve neden korkmaktadır? Bu sorunun cevabı çoğu zaman bize asıl problemin anlaşılmasında aranan anah-

tan vermektedir. Şüphesiz burada bir anne vardır. O gençliğinde evlilikten neler bekliyorsa, onların hepsini çok önceden öğrenmiş birisidir. Şimdi kendi kızı da aynı yaşa (yani gençlik yaşına) ulaşmıştır. Fakat o kızının dışarı çıkışlarını ve serbest zamanlarını hoşgörü ve yumuşaklığın bulunmadığı bir sertlik içinde kontrol altında tutmaktadır. Fakat ben bu kadının gençliğinde "Schwebing" denen sanatçı halkasına ait olduğunu hatırlıyorum. O orada resim çalışmalarında bulunuyordu ve daha sonra öğretmen olmuştu. Şimdi ise kendi oğlu ondört yaşında olup severek resim çizme ve resim yapma ile meşgul olmakta ve sanat sergilerini ziyaret etmektedir. Fakat annesi ise aksine oğlunun bu yoldaki isteklerini ve atılımlarını kösteklemeye çalışmaktadır.

Bir kere biz gençliğimizdeki günahlarımızdan dıştan da olsa uzaklaşmış olmamıza rağmen, yine de onların bazıları ruhumuzun derinliklerine iyice sinmiştir. Bunların içimizde hala canlı bir şekilde bulunduğunu ispatlayabiliriz. Nitekim biz, yetişkin halde iken -şimdi de başkalarında olanları kendi fiillerimizi dikkate almadan- onlara karşı büyük ölçüde şiddetli bir şekilde tenkitlere giriştiğimiz olmaktadır. Aslında biz içimizdeki şeytanî dürtüler (Kobolde) vasıtasıyla ruhumuzu huzursuzlaştırıyoruz. Bu modern problem psikolojisinin (Konfliktpsychologie) derinden yakaladığı bir kavrayışıdır ki kin daima bir yönüyle (zum Teil) kişinin kendi kendine aittir. Bunun farkedilebilmesi ya da keşfedilmesi eğitim danışmanlığına ait en zor ve en etkili bölümünü oluşturur.

Sevgisizliğin Etkileri

Bizim bedenî varlığımız veya sağlığımız için vitaminler nasıl bir gıda oluyorsa, ruhî varlığımız veya sağlığımız için de annenin çocuğuna gösterdiği sevgisi de öylece bir gıda olur. Kabul görme, beğenilme ve sevilme kısaca sevgi ihtiyacı, insanın en kököl ihtiyaçlarından birisidir. Esasen sevginin çift anlam taşıdığı bir gerçektir. İnsan bir yandan sevilme, bir yandan da sevmek ister. Öyle ise insan sevgiyi hem alır, hem de verir. Biz başkaları tarafından tanınmak, kabul edilmek ve sevilme isteriz. Onların sevgilerini isteyerek kabul ederiz ve başkalarına da biz veririz. Eğer biz bu manevî besinleri önceden

almış isek, daha sonra da başkalarına veririz. Çocuk yaşadığı yerde sevgiyi bulamazsa, öteki insanlarla olan ilişkileri de yaralanmış olacaktır. Böyle bir çocukta insanlara ve dünyaya olan köklü güven duygusu tamamen gelişme gösteremeyecektir. Ayrıca dinin yaşanmasında daha sonra görülecek rahatsızlığın tohumcukları ekseriya onda köklü güven duygusunun gelişmemesinden ileri gelmektedir. Burada psikologlar insanlara olan sevginin yaşanarak gelişmesi, çocukta Allah sevgisine geçişi ve onun uyanışına zemin hazırladığı görüşündedirler.

Fakat biz devamlı bir şekilde sevgiden yoksun olarak muamele edilen çocukların yanlış ve sağlıklı olmayan çeşitli gelişmeler içine sürüklendiğini görüyoruz. Bu durumda mücadele gücü fazla olmayan çocuğun giderek kendi kabuğuna geri çekildiği de bir gerçektir. Böyle bir çocuk böyle bir durumda kendisinin şuur dışında olup bitenleri söyleyebilecek durumda olup da konuşabilseydi, şunları söylerdi: "Anam babam beni sevmiyorlarsa bunun bir sebebi olmalıdır. Bunu da bende aramaları gerekir. Öyle ise ben kötüyüm."

Fakat gelişme tamamen bu yönde olmaktadır. Böyle bir çocuk hiç de çocuktan beklenmeyen bir ciddiyet içindedir, sessizdir, korkaktır ve kendini emniyet içinde hissetmemektedir. Başkaları pür neşe içinde gülüp oynarken, o kül kedisi gibi bir kenara çekilip sessizce durmakta veya yük taşıyan eşek gibi başkalarının bırakıp gittiği yükü yüklenmektedir. Buna karşılık yaşama arzusu ve gücü ile dolu olan çocuk (hal diliyle ana babasına) gösterdiği tepkisinde "Şayet anam babam beni sevmiyorlarsa, ben de bunun neticesinde onlara uğraşacakları pek çok işler ortaya çıkaracağım, demektedir. Böyle olunca onlar benimle çok fazla meşgul olmak zorunda kalacaklardır." Şu halde böyle bir çocuk yaptığı yaramazlıklarla görmediği itibarı kendine çekmek üzere ısrarla inat etmektedir. Çocukların yaptığı yaramazlıklarda itibar görme arzusunu göstermek üzere son sebep olarak sürekli yalan söylemeye ve hırsızlığa girişildiğine sık sık şahit oluyoruz.

Fakat arasıra ilk tipin çocuğu da itibar görmeyi ister. Ancak o tepki gösterecek gücü kendinde bulamaz. Böyle bir durumda ona sadece hastalık bir kaçış yolu olarak görünmektedir. (Zira çocuk bu du-

rumda) "Eğer ben hasta olursam o zaman anam babam benimle ilgilenirler," diye düşünecektir. Böyle gizli arzular bazen onda çok güçlü olabilir. Hatta onlar gerçekten çocuğu hastalığa bile sürükleyebilir. Öyle ki onun ateşi bile çıkabilir, ter nöbetleri başlayabilir, iştahsızlık görülebilir. Ancak ana babalar ilk defa böyle bir durumda çocukları için gerekenleri yapmak zorunda olduklarını hissedeceklerdir.

Bu münasebetle ben modern çocuk araştırmalarının sonucuna kısa bir giriş yapmak istiyorum. Bilhassa çocuğun ilk yılının çok önemli olduğu kesin bir biçimde isbatlanmıştır. Amerikalı psikolog Rena Spitz, eğer bir çocuk doğumunun ilk yılında annesinden ayrılır ve sevginin olmadığı çocuk yurdu atmosferine girerse veya bir anne çocuğunun sadece karnının doymasını temin ediyorsa ve çocuk okşayıcı sevgiden mahrum kalıyorsa, onun ilerideki hayatında telafisi mümkün olmayan ruhî rahatsızlıklara maruz kaldığını tesbit etmiştir. Sonra rahatsızlığın şiddeti, sevgiden mahrum oluş süresiyle yakından ilgilidir. Nitekim bu durumdaki çocukta bir ay geçtikten sonra ruhsal gelişme yavaşlar. İki ay geçince bu onda daha açık işaretlerle gözlenebilir: Çocuk kendini geri çeker. Kendine yaklaşımlarda endişe ve korku duyar. İştahsızlıktan şikayetçidir. Hatta yeterli beslenmelerde bile kilosunda azalmalar olur. Böylece ruhî olgunlaşmada bir durgunlaşmaya girilmiş olur. Üç ay sonra çocuk ruhsal gelişme bakımından geri kalır: Başkalarıyla temas kuramama ortaya çıkar. Hareketleri daha çok zayıflar; uykusuzluk başlar ve bulaşıcı hastalıklara elverişli hâle gelir.

Bunlar, üç aylık bir çocuğun sevgiden yoksun olmasından dolayı ortaya çıkan sonuçlardır. Şayet bundan sonra o ihtiyacı olan sevgiyi bulursa, çocuğun bu rahatsızlıkları oldukça hızlı bir biçimde geriler.

Bu olmazsa üç ayı izleyen iki ay içinde rahatsızlıklarda artış görülecektir. Böylece çocuklar hastalanmaya daha elverişli hale gelir. Artık onlar kendilerini acayip bir tutum içinde gösterirler: Böyle çocuklar saatlerce hareketsiz bir şekilde karınları üzerinde, diz ve dirsek üzerine kapanmış bir vaziyette yatarlar. Yüz ifadesi asık ve donuktur. Bu sırada bir daha gerilemeyen bir kaç rahatsızlık daha ortaya çıkar.

Beş ay sonra çocuk tamamen rahatsızlaşmıştır.

Bilhassa yüzündeki aşıklık ve bakışındaki boşluk belirginleşmiştir. Artık çocuk yalnızca gerileme durumunda bulunmaktadır. Sık sık çeşitli boyun ve ense krampları (tutulmaları) ortaya çıkar. Böylece biz onda alışılmamış tuhaf parmak hareketlerini ve acıip ani sarsılmalarla beliren ruhsuz denebilecek bedenî hareketleri görürüz. Ölüm nisbeti (Sterblichkeit) korkutucu ölçüde çoğalır. Böyle bir çocuğun özellikle en iyi bakım ile bile olsa artık iyileşemez. Duygusal ve zihinsel rahatsızlık onun bütün hayatı boyunca onu takip eder. O hiç bir zaman gerçekten mutlu olamaz ve hayatî becerileri hiç bir zaman istenen seviyeye çıkamaz.

Bu sonuçlar sarsıcı sonuçlardır. Fakat bunlar gösteriyor ki çocuğa gösterilen sevgi yalnızca onun ruhî huzuru için değil, aynı zamanda bedenî rahatlığı için de büyük bir önem taşır. Biz bir çocuğu en iyi gıda maddeleriyle besleyebilir, en iyi elbiselerle giydirebiliriz; ancak onun ihtiyacı olan sevgi eksik olursa, o zaman çocuğun yeterince serpilip gelişmesi mümkün değildir.

Çocuğa Sevgi

Ana babanın çocuğuna sevgisi, özellikle annin sevgisi çocuk için gerçekten vazgeçilmez bir ruhî gıdadır. Fakat bu sevginin nasıl olması ve görünmesi lâzımdır? Zira bu insanlar arasında çok farklı bir biçimde anlaşılmaktadır. Ancak ben bu sevginin aşağıdaki karakteristik beş özelliğinden söz edebileceğimize inanıyorum:

a) Sevgi hiç bir zaman bıkırtıcı olmamalıdır. O ruhu besleyen bir gıda olarak vitamine uygun olmalıdır. Vitamin gıdanın içinde bulunur; ama hiç bir şekilde onun dışında açıkça görülmez.

b) Gerçek sevgi kendisini sürekli şıarmaya açılan bir eda için de göstermez. O çocuğun, çocuk ve müstakil bir varlık olarak tamamen derinden ve sarsılmaz bir biçimde kabul edildiğini ve bunun daima böyle sürüp gideceğini gösteren bir tutumun ifa desidir.

c) Böyle bir sevgi diğer insanı, nasıl birisi ise aynen olduğu gibi kendi karakter özellikleriyle birlikte kabul eder. Böyle bir sevgi çocuk olsun olmasın her insanın birbirinden farklı olduğunu ve her karakterin kendisi için iyi ve kötü (faydalı ve zararlı) yön-

lerini bilir. Ancak aktif bir şekilde sürekli çalışan bir anne, eğer oğlu veya kızında dalgın ve uyuşuk bir hal belirmiş ise tabiatı ile o bunu görmek istemez. Sonra, o bunun nasıl böyle olabildiğini kesinlikle anlayamaz ve ekseriya mevcut bütün imkanlarla çocuğunu kendi stiline göre biçimlendirmeye çalışır.

d) Sevgi hiç bir zaman şematik olamaz. Çünkü bu sevgi başka bilisinin varlığı ile ilgilidir. Örneğin o kendini gösterişlerinde hiç bir zaman ailenin öteki tek tek çocukları karşısında tamamen eşit değildir. Zira bizim hemen göreceğimiz gibi sevginin küçük çocuk, bir okul çocuğu veya bir gence karşı gösterişi birbirinden farklıdır. Fakat onun ferdi farklılıkla-

ra da dayanması gerekir. Bir çocuğun tabiatı itibarıyla başka bir çocuktan daha çok sevgiye ihtiyacı olabilir. Bu, aynen çocukların yemek yerken tamamen aynı porsiyonları takip etmeleri ve onlara aynı derecede ihtiyaç duymalarının zorluğuna benzemektedir. e) Böyle bir sevgi arka planda daima aynı derecede kabul edilerek aynı güçte kalsa da yine de o kendi görünüş şekillerinde değişmelere uğrar. Çünkü sevgi çocuğun serpilip gelişmesiyle ilgilidir ve o bunu isteyerek kabullenir. O ilk çocukluk, çocukluk ve olgunlaşmaya açılan gençlik basamaklarına uygun olarak kendi haline bırakılan sevgiye ulaşıncaya kadar değişmeye devam eder.